

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS



2015 METŲ VASARIO MĖNESIO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

PARENGTA LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir pilnus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLOS	3
ATPK 130² straipsnio taikymas	3
<i>Dėl atsakomybės pagal ATPK 130² straipsnį taikymo.....</i>	<i>3</i>
ATPK 172¹⁴ straipsnio taikymas	3
<i>Dėl pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimo tvarkos pažeidimo.....</i>	<i>3</i>
ATPK 272 straipsnio taikymas	4
<i>Dėl administracinės atsakomybės traukiamo asmens teisės dalyvauti nagrinėjant bylą.....</i>	<i>4</i>
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	4
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	4
BK 155 straipsnio 1 dalies taikymas	4
<i>Dėl įžeidimo pavojingumo</i>	<i>4</i>
BK 180 straipsnio 1 dalies taikymas	5
<i>Dėl kaltininko sumanymo pagrobtį svetimą turtą nustatymo</i>	<i>5</i>
BK 189 straipsnio 1 dalies taikymas	5
<i>Dėl kaltininko žinojimo apie turto gavimą nusikalstamu būdu</i>	<i>5</i>
BK 199 straipsnio 1 dalies taikymas	6
<i>Dėl antikvarinių knygų kontrabandos</i>	<i>6</i>
BK 208 straipsnio 2 dalies taikymas	6
<i>Dėl įmonės „formalaus“ savininko atsakomybės.....</i>	<i>6</i>
BK 229 straipsnio taikymas.....	6
<i>Dėl atsakomybės už tarnybos pareigų neatlikimą</i>	<i>6</i>
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	7
BPK 407 straipsnio, 409 straipsnio 1, 3 dalių taikymas.....	7
<i>Dėl Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatyme nustatyto teisinio reguliavimo santykio su BPK nustatytu teisiniu reguliavimu.....</i>	<i>7</i>
III. CIVILINĖS BYLOS	8
Bendrosios nuostatos.....	8
<i>Dėl galimybės vienašaliu sandoriu, įgaliojimu, paslėpti dvišalį sandorį ir įgaliojimo dalies pripažinimo apsimestiniu sandoriu</i>	<i>8</i>
<i>Dėl lizingo sandorio pripažinimo niekiniu ir jo teisinių pasekmių.....</i>	<i>8</i>
Šeimos teisė	9
<i>Dėl santuokos pripažinimo negaliojančia teisinių padarinių ir sutuoktiniui padovanoto turto atsiėmimo</i>	<i>9</i>
<i>Dėl kreditorių teisių gynimo santuokos nutraukimo bylose ir proceso atnaujinimo pažeidus kreditorių interesus.....</i>	<i>10</i>
Daiktinė teisė	11
<i>Dėl CK 4.197 straipsnio 6 dalies (2011 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr. XI-1842 redakcija) taikymo</i>	<i>11</i>
<i>Dėl svetimo turto hipotekos sandorio atlygintinumo ir su tuo susijusio hipotekos kreditoriaus sąžiningumo vertinimo pagal CK 6.66 straipsnio 2 dalį.....</i>	<i>12</i>
<i>Dėl įgyjamosios senaties instituto aiškinimo ir taikymo.....</i>	<i>12</i>
Prievolių teisė	13
<i>Dėl laidavimo pabaigos laiduotojui mirus (CK 6.87 straipsnio 2 dalis).....</i>	<i>13</i>
Sutarčių teisė	13
<i>Dėl piniginių reikalavimų įskaitymo pagrindinės sutarties nesudarymo atveju.....</i>	<i>13</i>
<i>Dėl privatizavimą viešo aukciono būdu vykdančio subjekto pareigos paskelbti teisingą informaciją apie parduodamą objektą ir CK 6.334 straipsnio 1 dalies 4 punkto taikymo.....</i>	<i>14</i>
<i>Dėl laivo agento prievolės mokėti uosto rinkliavas pabaigos pagal šalių sudarytą sutartį</i>	<i>14</i>
<i>Dėl vekselio, neturinčio visų nustatytų rekvizitų ir pagal įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymą neturinčio vekselio galios, teisinės reikšmės bei įrodinėjimo pareigos paskirstymo.....</i>	<i>15</i>
<i>Dėl Transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punkto aiškinimo.....</i>	<i>16</i>
<i>Dėl prievolių, atsiradusių iš sutartinių santykių, susijusių su lizingo dalyku vykdymo.....</i>	<i>17</i>
Civilinė atsakomybė	17
<i>Dėl CK 6.249 straipsnio 1 dalies aiškinimo ir taikymo, sprendžiant dėl žalos atlyginimo, kai žala padaryta nesąžiningos konkurencijos veiksmais (perviliojant darbuotojus bei pasinaudojant komercine paslaptimi).....</i>	<i>17</i>
Viešieji pirkimai	18

<i>Dėl materialiujų teisės normų dėl perkančiųjų organizacijų veiksmų peržiūros procedūros bei reikalavimų, kurių perkančiosios organizacijos privalo laikytis, kai naudojasi savo teise sujungti į vieną kelis pirkimo objektus, aiškinimo ir taikymo</i>	18
<i>Dėl perkančiosios organizacijos veiksmų vertinant tiekėjo kvalifikacijos atitiktį viešojo pirkimo atviro konkurso sąlygoms pagal Europos sutarties dėl pavojingųjų krovinių tarptautinio vežimo keliais nuostatas</i>	19
Civilinio proceso teisė	20
<i>Dėl CPK normų (CPK 763 straipsnis, 771 straipsnio 1 dalis), reglamentuojančių vykdymo procesą, aiškinimo ir taikymo, kai teismo sprendimu atsakovui uždrausta naudoti tam tikrą žymenį ir jis įpareigotas pasikeisti juridinio asmens pavadinimą, ir teismo sprendimo (ne)įvykdymo</i>	20
<i>Dėl išieškojimo iš turto, iš dalies įgyto už lėšas, gautas kaip ES parama</i>	21
<i>Dėl teismo sprendimo, kuriuo nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutartis pripažinta negaliojančia ir taikyta restitucija, vykdymo ypatumų ir baudos už sprendimo nevykdymą skyrimo pagal CPK 616 straipsnį</i>	21
<i>Dėl elektroninių varžytynių pabaigos</i>	22
Darbo teisė	23
<i>Dėl individualaus darbo ginčo nagrinėjimo darbo ginčų komisijoje ir teisme tvarkos</i>	23

I. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLOS

ATPK 130² straipsnio taikymas

Dėl atsakomybės pagal ATPK 130² straipsnį taikymo

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad ATPK 130² straipsnyje numatyta administracinė atsakomybė už transporto priemonių vairavimą neblaivių arba apsvaigusių nuo narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vairuotojų, kai asmeniui buvo paskirta administracinė nuobauda už šio kodekso 126 straipsnio 1, 4, 5 dalyse, 127 straipsnio 3 dalyje, 129 straipsnyje nurodytus pažeidimus. Teisėjų kolegija konstatavo, kad taikant ATPK 130² straipsnį būtina išsiaiškinti ne tik tai, kokios nuobaudos asmeniui buvo paskirtos, bet ir jų įvykdymo laiką. Svarstant klausimą dėl ATPK 130² straipsnio taikymo, dėl pirmiau paskirtų administracinių nuobaudų vykdymo būtina vadovautis ATPK V skyriaus nuostatomis. Tuo tarpu žemesnės instancijos teismai šioje administracinio teisės pažeidimo byloje administracinę atsakomybę patraukto asmens atsakomybę pagal ATPK 130² straipsnį pagrindė ankstesniu nutarimu dėl jo nubaudimo pagal ATPK 129 straipsnį neišsiaiškinę, ar pagal ATPK 36 straipsnį, atsižvelgiant į šio kodekso V skyriaus nuostatas, gali būti laikoma, kad jam buvo paskirta administracinė nuobauda.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 17 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-7-139/2015

ATPK 172¹⁴ straipsnio taikymas

Dėl pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimo tvarkos pažeidimo

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad finansų įstaigai, galioja pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevenciją reglamentuojantys teisės aktai, todėl finansų įstaiga, pradėdama dalykinius santykius su fiziškai nedalyvaujančiu klientu turi taikyti sustiprintam kliento tapatybės nustatymui keliamus reikalavimus. Teisėjų kolegija pabrėžė, kad įmonės privalo imtis visų atitinkamų, kryptingų ir proporcingų priemonių, kad nustatytų, ar klientas veikia savo vardu, ar yra kontroliuojamas, ir nustatyti bei patikrinti tapatybę. Reikiamą kliento tapatybės duomenų apimtį garantuoja duomenys apie klientą, gauti iš asmens tapatybės dokumento arba notaro patvirtintos jo kopijos, o finansų įstaiga visada privalo turėti tapatybei nustatyti pateikto kliento dokumento originalo kopiją, patvirtintą darbuotojo parašu ir

antspaudu. Teisėjų kolegija taip pat išaiškino, kad tarp kliento ir finansų įstaigos susiklosto dalykiniai santykiai, nes viena šalis gauna iš kitos šalies prašymą suteikti paslaugas, parduoti prekes, o kita šalis yra šių paslaugų (prekių) profesionalus tiekėjas (pardavėjas). Dalykinių santykių pradėjimo atveju nėra nustatyta konkreti sumos riba, nuo kurios turėtų būti identifikuojamas klientas. Be to, pagal Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 11 straipsnio 1 dalies 1 punktą sustiprintas kliento tapatybės nustatymas atliekamas, kai sandoriai ar dalykiniai santykiai atliekami per atstovą ar klientas fiziškai nedalyvauja nustatant jo tapatybę.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 17 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-6-942/2015

ATPK 272 straipsnio taikymas

Dėl administracinės atsakomybės traukiamo asmens teisės dalyvauti nagrinėjant bylą

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad dalyvavimas nagrinėjant bylą yra viena administracinės atsakomybės traukiamo asmens teisių, kuria pasinaudojęs administracinės atsakomybės traukiamas asmuo gali pasinaudoti ir kitomis, su ja susijusiomis, teisėmis. Taigi dalyvavimas nagrinėjant bylą asmeniui, traukiamam administracinės atsakomybės, nėra privalomas. Tai jo teisė, ir todėl asmuo turi būti tinkamai informuotas apie bylos nagrinėjimą, kad galėtų šia teise pasinaudoti. ATPK 272 straipsnio 2 dalyje nurodytais atvejais asmuo, traukiamas administracinės atsakomybės, dalyvavimas nagrinėjant bylą yra privalomas, tačiau netgi tokiais atvejais įstatymų leidėjas numato išimtį: jeigu pagal policijos ar teisėjo šaukimą administracinės atsakomybės traukiamas asmuo vengia atvykti ar būti policijos atvedinamas, administracinio teisės pažeidimo byla nagrinėjama jam nedalyvaujant. ATPK 272 straipsnyje numatytų teisių suteikimas asmeniui įgalina jį būti aktyviu proceso dalyviu. Tačiau administracinės atsakomybės traukiamas asmuo privalo savo teisėmis naudotis sąžiningai, turi būti aktyvus ir domėtis bylos proceso eiga.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 24 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-8-976/2015

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 155 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl įžeidimo pavojingumo

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šioje baudžiamojoje byloje atkreipė dėmesį į tai, kad įžeidimo kriminalizavimas baudžiamojoje teisėje nėra besąlyginis, nes nemažai žeidžiančio pobūdžio žodžių ir veiksnių priskirta administracinių teisės pažeidimų kategorijai (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 51⁽¹⁰⁾, 174, 186⁽²⁾, 187, 189⁽⁴⁾, 214⁽⁶⁾ straipsniai), be to, toks elgesys gali būti vertinamas kaip deliktas, užtraukiantis pažeidėjui civilinę atsakomybę (Civilinio kodekso 6.245, 6.263 straipsniai). Todėl, inkriminuojant įžeidimą kaip nusikalstamą veiką, visada būtina įsitikinti, ar padaryta veika pagal jos objektyvių ir subjektyvių požymių turinį bei pasireiškimą yra tokio pavojingumo laipsnio, kad vertinant ją pagal protingumo, proporcingumo, teisingumo ir kitų bendrųjų teisės principų nuostatas būtų pagrįstas baudžiamosios teisės priemonių taikymas. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad tai ypač aktualu, kai vertinami konflikto, barnio ar kitos stresinės situacijos sąlygomis išsakyti nemalonūs žodžiai ar atlikti nedraugiški veiksmai. Tokiu atveju visada būtina atsižvelgti ne vien tik į asmens, pasijutusių pažemintu, subjektyvų įvykio vertinimą, bet ir atlikto

veiksmo objektyvų pavojingumą, leidžiantį veiką laikyti nusikalstama. Teisėjų kolegijos nuomone, nagrinėjamos situacijos kontekste abipusio konflikto įkarštyje atliktas nedraugiškas veiksmas (bulvių lupenų mėtymas) negali būti traktuojamas kaip tokio pavojingumo laipsnio, kad už tai būtų taikyta baudžiamoji atsakomybė. Nuteistoji ir nukentėjusioji pareiškė kaltinimus ne dėl realiai padarytų nusikalstamų veikų, o dėl iš esmės paprasto buitinio konflikto. Taip pat teisėjų kolegija nurodė, kad policija ir teismas yra institucijos, sukurtos iškilusioms konfliktinėms situacijoms spręsti, laikantis teisės normų reikalavimų, todėl teisėtas asmens gynybos būdo pasirinkimas ir situacijos atskleidimas pareiškime negali būti vertinami kaip šmeižimas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-788/2015

BK 180 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl kaltininko sumanymo pagrobti svetimą turtą nustatymo

Šioje baudžiamojoje byloje teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad plėšimas yra tyčinė nusikalstama veika, kuri padaroma tik tiesiogine tyčia, todėl kvalifikuojant veiką pagal BK 180 straipsnio 1 dalį būtina nustatyti, kad kaltininkas turėjo sumanymą pagrobti svetimą turtą, kuris gali kilti tiek prieš panaudojant smurtą, tiek smurto panaudojimo metu. Teisėjų kolegija konstatavo, kad, priešingai nei teigia žemesnės instancijos teismai, teismų ištirti bylos duomenys tiek kiekvienas atskirai, tiek ir jų visuma nepatvirtina, kad nuteistasis yra padaręs plėšimą. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad ir nuteistasis, ir nukentėjusysis parodė, jog konfliktas kilo dėl užmokesčio už naudojimąsi taksi paslaugomis, todėl yra pagrindas teigti, kad nuteistasis atliko jam inkriminuotus veiksmus norėdamas pabėgti nesumokėjęs ir iš pykčio dėl užsiprašytos sumos; juo labiau kad nuteistojų veiksmų objektas – taksometras – yra tiesiogiai susijęs su nukentėjusiojo reikalavimu užmokesčiu ir buvo išmestas netoliese. Vien tai, kad nukentėjusysis ikiteisminio tyrimo pareigūnui teigė, jog tuo metu, kai jis užsirakino automobilyje, nuteistasis reikalavo atiduoti pinigus, kai pats teismas tiesiogiai šios aplinkybės neištyrė (BPK 242 straipsnis), neduoda pagrindo nuteistojų veiksmus vertinti kaip plėšimą. Byloje nėra jokių įrodymų, kuriuos galima būtų tikrinti nukentėjusiojo parodymais ikiteisminio tyrimo tyrėjui, kad nuteistasis reikalavo atiduoti pinigus. Atsižvelgiant į tai, teisėjų kolegija konstatavo, kad visus nuteistojų veiksmus apima jų kvalifikacija pagal BK 187 straipsnio 1 dalį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-82-139/2015

BK 189 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl kaltininko žinojimo apie turto gavimą nusikalstamu būdu

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šioje baudžiamojoje byloje pažymėjo, kad pagal BK 189 straipsnio 1 dalį baudžiamoji atsakomybė kyla tam, kas įgijo, naudojosi arba realizavo turtą žinodamas, kad tas turtas gautas nusikalstamu būdu. Šios nusikalstamo veikos sudėties objektyvieji ir subjektyvieji požymiai pasireiškia iš anksto nepažadėtu svetimo žinomai nusikalstamu būdu gauto turto įgijimu, naudojimu juo arba realizavimu, t. y. būtina nustatyti, kad kaltininko įgyjamas turtas iki patekimo pas jį kito asmens yra gautas nusikalstamu būdu, o kaltininkas įgydamas, naudodamasis ar realizuodamas tokį turtą žino apie nusikalstamą jo gavimo būdą. Teisėjų kolegija nurodė, kad pagal BK 189 straipsnio 1 dalies prasmę nusikalstamu būdu gautas turtas yra toks, kuris iki patekimo pas kaltininką kito asmens yra gautas nusikalstamu būdu, pvz., padarius vagystę arba kitą savanaudišką nusikaltimą. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad patikėto svetimo turto iššvaistymui būdinga tai, kad kaltininkas su jam patikėtu ar jo žinioje esančiu turtu atlieka neteisėtus jo perleidimo tretiesiems asmenims veiksmus, o pastarieji šį turtą gauna, juo gali disponuoti savo

nuožiūra, taigi neteisėtas turto perleidimas jį iššvaistant neišvengiamai yra susijęs su trečiųjų asmenų tokio turto įgijimu, kuris pirmiausia vertintinas turto iššvaistymo kontekste. Šis turtas tuo pačiu metu negali būti laikomas ir švaistomu, ir nusikalstamu būdu gautu turtu, kurį kitas asmuo įgyja.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-79-895/2015

BK 199 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl antikvarinių knygų kontrabandos

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šioje baudžiamojoje byloje nurodė, kad baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą pagal BK 199 straipsnio 1 dalį pirmiausia siejama su daiktų, kuriems taikytinos muitinės priežiūros priemonės ir kurių vertė viršija 250 MGL (BBND), neteisėtu gabenimu per valstybės sieną: 1) nepateikiant jų muitinės kontrolei arba 2) kitaip jos išvengiant. Kartu BK 199 straipsnio 1 dalyje numatyta speciali kilnojamųjų kultūros vertybių ar antikvarinių daiktų kontrabandos rūšis, kurios baudžiamumas siejamas su leidimo gabenti tokius daiktus neturėjimu. Šios alternatyvios kontrabandos rūšies turinys glaudžiai susijęs su kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų teisinės apsaugos subtilybėmis. Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų disponavimo ypatumus, padarė išvadą, kad nustatytas reguliavimas suponuoja prezumpciją, jog visi tokių daiktų turėtojai žino jų amžių ir, norėdami juos gabenti į užsienį, supranta būtinumą gauti atitinkamą leidimą. Kita vertus, ši antikvarinių daiktų teisei apsaugai būdinga prezumpcija negali būti lemiamas veiksnys nustatant asmens nusikalstamą tyčią vykdyti kontrabandą. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad BK 199 straipsnio 1 dalies taikymas už antikvarinių daiktų kontrabandą pagal leidimo neturėjimo požymį visada turi būti pagrįstas teismo įsitikinimu, kad šių daiktų gabentojas iš tiesų suvokė ne tik formalų būtinumą turėti leidimą, bet ir faktą, kad gabenamas daiktas turi kultūrinę vertę, dėl kurios šiam taikoma valstybės apsauga, ir kad jis veikia priešingai šios apsaugos tikslams – išsaugoti kultūros vertybes dabarties ir ateitiems kartoms. Tik tada galima daryti išvadą apie tyčinį veikos pobūdį ir pakankamą jos pavojingumą baudžiamajai atsakomybei taikyti.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-60-788/2015

BK 208 straipsnio 2 dalies taikymas

Dėl įmonės „formalaus“ savininko atsakomybės

Šioje baudžiamojoje byloje teisėjų kolegija išaiškino, kad asmuo, įsteigęs individualią įmonę, negali atsisakyti vykdyti teisės aktuose individualios įmonės savininkui numatytų pareigų. Argumentai, kad formaliai įmonė priklauso vienam asmeniui, o realiai įmonės veikla rūpinasi kitas asmuo, neatleidžia „formalaus“ savininko nuo atsakomybės už pareigų ir įsipareigojimų, kylančių įmonės savininkui, nevykdymą, taip pat ir nuo BK 208 straipsnyje numatytos baudžiamosios atsakomybės.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-106-507/2015

BK 229 straipsnio taikymas

Dėl atsakomybės už tarnybos pareigų neatlikimą

Šioje baudžiamojoje byloje teisėjų kolegija išaiškino, kad BK 229 straipsnyje nustatyta baudžiamoji atsakomybė valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui, dėl neatsargumo neatlikusiam savo pareigų ar jas netinkamai atlikusiam, jeigu dėl to valstybė, Europos Sąjunga,

tarptautinė viešoji organizacija, juridinis ar fizinis asmuo patyrė didelės žalos. BK 229 straipsnyje numatyto nusikaltimo objektyvieji požymiai pasireiškia: 1) priešinga tarnybai veikla (neatlikimas valstybės tarnautojui (jam prilygintam asmeniui) savo pareigų arba jų netinkamas atlikimas; 2) nusikalstamais padariniais – didele žala (turtinio ar kitokio pobūdžio) valstybei, juridiniams ar fiziniams asmenims; 3) priešastiniu ryšiu tarp šios veiklos ir padarinių. Savo pareigų neatlikimas yra neteisėtas valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens neveikimas, t. y. tų pareigų, kurios priklauso jo kompetencijai ir yra būtinos tarnybos interesams užtikrinti, neatlikimas, nepasinaudojimas savo teisėmis, kurias suteikia teisės aktai, o netinkamas savo pareigų atlikimas – yra pareigų vykdymas ne taip, kaip to reikalauja teisės aktai, arba nekokybiškai, atmestinais, tai irgi iš esmės teisės aktų reikalavimų nevykdymas savo darbinėje veikloje, t. y. neveikimas. BK 229 straipsnis numato atsakomybę tik esant neatsargiai kaltei, kuri gali pasireikšti nusikalstamu pasitikėjimu arba nusikalstamu nerūpestingumu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-173-677/2015

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 407 straipsnio, 409 straipsnio 1, 3 dalių taikymas

Dėl Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatyme nustatyto teisinio reguliavimo santykio su BPK nustatytu teisiniu reguliavimu

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šioje baudžiamojoje byloje nurodė, kad proceso tvarką nustato Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, galiojantis proceso veiksmų atlikimo metu. Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas jokių alternatyvių taisyklių, nustatytų BPK, ikiteisminio tyrimo atlikimui ar baudžiamųjų bylų nagrinėjimui nenumato. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija pabrėžė, kad iš minėto įstatymo 1 straipsnio, apibrėžiančio įstatymo paskirtį, turinio yra aišku, kad smurtas artimoje aplinkoje priskirtinas visuomeninę reikšmę turinčioms veikoms, tačiau ši nuostata negali būti vertinama kaip leidžianti nesivadovauti BPK numatytais baudžiamojo proceso pradėjimo, proceso veiksmų atlikimo taisyklėmis. Dėl to teisėjų kolegija konstatavo, kad baudžiamasis procesas dėl smurto artimoje aplinkoje, esant BPK 407 straipsnyje išvardytų nusikalstamų veikų požymiams, išskyrus BPK 409 straipsnio 3 dalyje nurodytas nusikalstamas veikas, bendra tvarka gali vykti tik tuo atveju, jei prokuroras, įsitikinęs, ar tikrai turima galimo smurto artimoje aplinkoje situacija ir smurtautojo veikoje yra nusikalstamos veikos požymių, surašo reikalavimą. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad BPK 409 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis, nustatius BK 140 straipsnio 1 dalyje numatytus požymius, negali būti taikoma, nes BPK 409 straipsnio 3 dalyje yra konkrečiai nurodytos trys veikos, dėl kurių procesas turi vykti bendra tvarka – jeigu BK 148, 152 ir 165 straipsniuose numatytos nusikalstamos veikos turi smurto artimoje aplinkoje požymių, ikiteisminis tyrimas pradedamas, nesvarbu, ar yra nukentėjusiojo skundas arba jo teisėto atstovo pareiškimas. Dėl šių veikų privaloma pradėti baudžiamąjį procesą bendra tvarka (2013 m. liepos 2 d. įstatymo redakcija). Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad keičiant BPK 409 straipsnį (papildant nauja 3 dalimi) nebuvo nustatyta, kad bendra tvarka baudžiamasis procesas turi vykti ir fizinio skausmo sukėlimo ar nežymaus sveikatos sutrikdymo (BK 140 straipsnio 1 dalis), padarytų panaudojus smurtą artimoje aplinkoje, bylose. Vadinas, pagal esamą teisinį reguliavimą prokuroras nėra atleistas nuo pareigos spręsti dėl baudžiamojo proceso pradėjimo BPK 407 straipsnyje išvardytų veikų padarymo atvejais net ir tada, kai tos veikos yra padarytos panaudojant smurtą artimoje aplinkoje.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-99-507/2015

III. CIVILINĖS BYLOS

Bendrosios nuostatos

Dėl galimybės vienašaliu sandoriu, įgaliojimu, paslėpti dvišalį sandorį ir įgaliojimo dalies pripažinimo apsimestiniu sandoriu

Byloje atsakovas priešieškiniu prašė pripažinti ieškovės išduotą įgaliojimą apsimestiniu sandoriu. Atsakovas nurodė, kad išduotu įgaliojimu buvo siekiama pridengti pirkimo–pardavimo sandorį, nes šalys susitarė dėl teisės atkurti nuosavybės teises į dalį žemės perleidimo atsakovui, už jį (teisės perleidimą) atsakovas įsipareigojo atlikti veiksmus atkuriant ieškovei nuosavybės teises į kitą dalį žemės, taip pat sumokėti sutartą pinigų sumą. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai priešieškinių tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad įgaliojimas yra vienašalis sandoris santykiyje su trečiaisiais asmenimis, nes išreiškia įgaliotojo valią būti atstovaujama įgaliotinio, tačiau vidiniams atstovavimo santykiams reikalinga abiejų – atstovaujamojo (įgaliotojo) ir atstovo (įgaliotinio) – valia, todėl, esant šių valių neatitikčiams, toks sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu bendraisiais pagrindais. Atitinkamai ir šio sandorio šalys, tiek atstovas, tiek atstovaujamas, gali ginčyti atstovavimo sandorį, teigdami, kad, jį sudarant, t. y. atstovaujamajam išreiškiant valią, o atstovui sutinkant prisiimti atstovaujamojo pavidimą, tikrasis šalių ketinimas buvo sukurti ne atstovavimo santykius, o kitus, pvz., pirkimo ir pardavimo. Pažymėtina, kad dažniausiai simuliacija, t. y. apsimestiniais ar tariamais sandoriais, siekiama apeiti įstatymą arba trečiųjų asmenų, konkrečiai kreditorių, teises. Pagrindinis simuliacijos skirtumas nuo apgaulės yra tas, kad simuliacija yra sutarties šalių bendras melas trečiųjų asmenų atžvilgiu. Apsimestiniu gali būti pripažintas nebūtinai visas sandoris, o tik jo tam tikros dalys, jei analizuojant sandorio, jo dalių reikšmę, tikslus ir tikruosius šalių ketinimus galima nustatyti, kad tam tikra apsimestine sandorio dalimi buvo siekiama paslėpti kitą sandorį (jo dalį), pvz., tikrąją sandorio šalį ar dar vieną sandorį.

Bylą nagrinėję teismai, ištyrę byloje surinktus įrodymus, nustatė, kad išduodant ginčo įgaliojimą nebuvo kalbama, kokių tikslu išduodamas šis įgaliojimas, tačiau vertinant šalių elgesį šio sandorio sudarymo metu ir paskui galima daryti išvadą, kad ieškovė nesiekė atkurti nuosavybės teisių į žemę visa apimtimi, tokių siekių ji neišreiškė ir nagrinėjant bylą teismuose. Kasacinis teismas sutiko su bylą nagrinėjusių teismų išvada, kad viena įgaliojimo dalimi atsakovas veikė kaip įgaliotinis, o kita įgaliojimo dalimi – kaip šalis apsimestinio sandorio, kuriuo siekta pridengti nuosavybės atkūrimo teisės pirkimo–pardavimo sandorį. Kasacinis teismas, konstatavęs, kad teismai nevertino ir nenustatinėjo kainos, dėl kurios šalys susitarė sudarydamos paslėptąją teisės atkurti nuosavybės teises į žemę pirkimo–pardavimo sutartį, šią bylos dalį grąžino apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15-701/2015

Dėl lizingo sandorio pripažinimo niekiniu ir jo teisinių pasekmių

Kasaciniame teisme kilo ginčas, ar apeliacinės instancijos teismas, šalių sudarytą lizingo sutartį pagal CK 1.80 straipsnio 1 dalį pripažinęs negaliojančia kaip imperatyviosioms įstatymo normoms prieštaraujantį sandorį, neperžengė ieškinio reikalavimu apibrėžtų bylos nagrinėjimo ribų, nes ieškovas prašė ne pripažinti lizingo sutartį negaliojančia, bet ją nutraukti.

Kasacinis teismas nurodė, kad šioje byloje ieškovas (lizingo gavėjas) pareiškė ieškinį netekęs automobilio (grąžinus jį teisėtam savininkui, iš kurio jis buvo pavogtas) ir sužinojęs apie jo sudaryto lizingo sandorio trūkumus, užkertančius kelią įgyvendinti šiuo sandoriu siektą tikslą –

įsigyti automobilį nuosavybėn ir juo naudotis. Praradęs tokią galimybę ne dėl savo kaltės, ieškovas, siekdamas, kad pasibaigtų šalių teisiniai santykiai, atsiradę lizingo sutarties pagrindu, ieškinyje suformulavo reikalavimą nutraukti šią sutartį. Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl pagrindo *ex officio* pripažinti lizingo sutartį negaliojančia, ne tik nustatė jos prieštaravimą imperatyviosioms teisės normoms, bet ir atsižvelgė į ieškovo aiškiai išreikštą faktinį ieškinio pagrindą bei jo reikalavimo esmę ir tuo pagrindu sprendė, kad ieškovo pažeistos subjektinės teisės gali ir turi būti apgintos pripažįstant lizingo sutartį negaliojančia. Kasacinis teismas sutiko su apeliacinės instancijos teismo argumentais, kad šioje byloje niekiniu pripažintas lizingo sandoris yra tiesiogiai susijęs su byloje pareikštais reikalavimais, o poreikio rinkti papildomų įrodymų, patvirtinančių sandorio negaliojimo pagrindą, nebuvo, taigi apeliacinės instancijos teismas, nustatęs ieškovo teisių pažeidimą ir prielaidas jį pašalinti, pagrįstai įgyvendino įstatyme nustatytą pareigą pripažinti negaliojančiu ieškovo teises pažeidžiantį sandorį.

Kadangi ginčo sandorių dalykas – automobilis – gražintas teisėtam jo savininkui daiktinės teisės normų pagrindu ir dvišalė restitucija tarp lizingo sutarties šalių negalima, teismas pagrįstai taikė vienašalę restituciją, įpareigodamas vieną šalį gražinti kitai šaliai jos sumokėtus pinigus. Atsižvelgiant į ieškovo gautą naudą naudojant automobilį, kasacinis teismas pažymėjo, kad atsakovai (pardavėjas ir lizingo davėjas) nebuvo teisėti daikto (automobilio) savininkai, t. y. buvo tik faktinio jo valdymo perleidėjai, valdę automobilį tam tikrą laikotarpį be teisėto pagrindo. Automobilio perleidimo sandorių pagrindu susiklostė juos sudariusių asmenų prievoliniai teisiniai santykiai. Pripažinus šiuos sandorius negaliojančiais, atsakovai įgijo teisę reikalauti atgręžti prievolių vykdymą, gražinant tai, kas sandorių pagrindu gauta, t. y. atsakovai turi tik šią prievolines prigimties reikalavimo teisę. Neturėję teisės perleisti ieškovui automobilį, jie neturi ir teisės ieškovo reikalauti įvykdyti atgręžtinę jo perdavimo prievolę. Negaliojančių sandorių dalyviai, nebuvę sandorių objekto teisėtais savininkais, neįgiję daiktinių teisių į jį, neįgijo ir teisės ginti nurodytas daiktines teises. Dėl to atsakovai neturi teisinio pagrindo reikalauti, kad ieškovas kokiu nors forma atsiskaitytų su jais už automobilio naudojimą, iš to gautą naudą. Tokią teisę CK 4.97 straipsnyje nustatyta tvarka gali įgyvendinti tik teisėtas daikto savininkas. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-113-701/2015

Šeimos teisė

Dėl santuokos pripažinimo negaliojančia teisinių padarinių ir sutuoktiniui padovanoto turto atsiėmimo

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl vieno sutuoktinio sąžiningumo, pripažinus santuoką negaliojančia dėl to, kad jis sudarė santuoką nenutraukęs ankstesnės. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai, pripažinę santuoką negaliojančia nuo jos sudarymo momento, skirtingai sprendė dėl vieno sutuoktinio sąžiningumo ir santuokos pripažinimo negaliojančia teisinių padarinių.

CK 3.16 straipsnyje imperatyviai nurodyta, kad asmuo, sudaręs santuoką ir įstatymų nustatyta tvarka jos nenutraukęs, negali sudaryti kitos santuokos, t. y. vyras ar moteris negali turėti dviejų sutuoktinių. Santuokos pripažinimo negaliojančia teisiniai padariniai (CK 3.45–3.47 straipsniai) yra skirtingi, atsižvelgiant į tai, ar sutuoktiniai buvo sąžiningi, t. y. ar žinojo ir turėjo žinoti esant kliūčių sudaryti santuoką. Vadovaujantis civilinėje teisėje galiojančia sąžiningumo prezumpcija, pripažįstama, kad sutuoktiniai buvo sąžiningi, todėl vieno arba abiejų nesąžiningumą reikia įrodyti. Šitai turi padaryti arba suinteresuotas sutuoktinis, arba asmuo, reikalaujantis pripažinti santuoką negaliojančia, arba suinteresuotas sutuoktinis, kai ieškinys dėl santuokos pripažinimo negaliojančia pareikštas ne sutuoktinio. Sąžiningumo faktą būtina vertinti remiantis aplinkybėmis, buvusiomis registruojant santuoką. Kasacinis teismas konstatavo, kad CK 3.20 straipsnio 1 dalies norma, kurioje įtvirtinta norinčių susituokti asmenų pareiga patvirtinti faktą, jog

nebus pažeistas monogamijos principas, lemia išvadą, kad pats santuokos sudarymo faktas, kai nėra nutraukta ankstesnė santuoka, paneigia tokio sutuoktinio sąžiningumą, nes ankstesnė santuoka gali pasibaigti tik vienam iš sutuoktinių mirus arba santuoką nutraukus įstatymų nustatyta tvarka. Nurodyti juridinę reikšmę turintys faktai, patvirtinantys ankstesnės santuokos pasibaigimo pagrindus, gali būti įrodomi tik atitinkamais dokumentais, todėl kasacinis teismas sprendė, kad sutuoktinis, nepradėjęs santuokos nutraukimo procedūrų ir neturėdamas ankstesnės santuokos nutraukimą patvirtinančio dokumento, pateikdamas prašymą įregistruoti naują santuoką, elgėsi nesąžiningai.

Atsižvelgdamas į šeimos teisės normose įtvirtintus monogamijos, asmens teisėtų lūkesčių, neleistinumo piktnaudžiauti teise principus bei įstatymų leidėjo ketinimus ginti sąžiningo asmens interesus, kasacinis teismas konstatavo, kad CK 3.46 straipsnio nuostatos, reglamentuojančios negaliojančios santuokos suteikiamą teisę atsiimti kitam sutuoktiniui padovanotą turtą, taikytinos ir tuo atveju, kai sąžiningas buvo tik vienas sutuoktinis, pripažįstant sąžiningam sutuoktiniui teisę reikalauti iš nesąžiningo sutuoktinio grąžinti pastarajam padovanotus daiktus. Kadangi byloje nustatyta, kad nesąžiningu pripažintas sutuoktinis jam dovanoto turto šiuo metu neturi ir grąžinti natūra negali, tai, kasacinio teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas pagrįstai sprendė, kad iš jo sąžiningo sutuoktinio naudai turi būti priteista piniginė kompensacija (lygi pinigų sumai, kurią jis gavo už parduotą turtą), taikant pagal analogiją CK 3.9 straipsnio 2 dalies nuostatas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-34-378/2015

Dėl kreditorių teisių gynimo santuokos nutraukimo byloje ir proceso atnaujinimo pažeidus kreditorių interesus

Byloje kreditorius kreipėsi į teismą prašydamas pripažinti negaliojančiomis sutuoktinių sudarytos ir teismo santuokos nutraukimo byloje patvirtintos sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių sąlygas, kuriomis sutuoktiniai susitarė dėl jo (kreditoriaus) teisių ir pareigų, jam nedalyvaujant byloje ir tinkamai nepranešus apie santuokos nutraukimo bylos iškėlimą. Pirmosios instancijos teismas kreditoriaus nurodytas sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių sąlygas pripažino negaliojančiomis CK 6.66 straipsnio pagrindu. Apeliacinės instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir bylą grąžino pirmosios instancijos teismui į pareiškimo dėl proceso atnaujinimo priėmimo stadiją, pasiūlant ieškovui patikslinti ir tinkamai procesiškai suformuluoti reikalavimus.

Kasacinis teismas nurodė, kad santuokos nutraukimą reglamentuojančių teisės normų ypatumai – reikalavimas santuokos nutraukimo byloje išspręsti visus sutuoktinių turtinių teisių ir pareigų klausimus, taip pat susijusius su įsipareigojimais kreditoriams, sudarantis galimybę pagal byloje surinktus duomenis nustatyti sutuoktinių turto teisinę padėtį, tinkamai padalyti jų turtą ir nustatyti kiekvieno sutuoktinio civilinės atsakomybės kreditoriams ribas, leidžia daryti išvadą, kad kreditoriai, kurių teisės pažeistos išsprendus santuokos nutraukimo teisinių pasekmių klausimus (turto ir turtinių prievolių padalijimo), jas pirmiausia turi ginti kreipdamiesi dėl proceso atnaujinimo santuokos nutraukimo byloje CPK 366 straipsnio 1 dalies 7 punkte nustatytu pagrindu ir tik nesant galimybių apginti pažeistas teises šiuo būdu, – reikšti ieškinį teisme kitais įstatyme nustatytais pagrindais.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad teismai, sprenddami dėl kreditoriaus pasirinkto jo pažeistų teisių ir interesų gynbos būdo tinkamumo, taip pat turėtų įvertinti ir atsižvelgti į kreditoriaus reikalavimų pobūdį. Atskirais atvejais, kai byloje, kurioje sprendžiami santuokos nutraukimo ir jo teisinių pasekmių klausimai, kreditoriaus teisės gali būti iš esmės nepažeidžiamos, o jo reikalavimas gali būti patenkintas ir santuoką nutraukus (pvz., kreditorius kreipiasi dėl skolos priteisimo pagal solidariąją abiejų sutuoktinių prievolę arba nutraukus santuoką ir padalijus sutuoktinių turtą skolininkas (vienas iš sutuoktinių arba jie abu) turi pakankamai turto, į kurį gali būti nukreiptas išieškojimas), tai kreditorius, nors ir nebuvo įtrauktas į santuokos nutraukimo bylą, gali pasirinkti

kitą pažeistų teisių gynimo būdą ir, neprašydamas atnaujinti proceso santuokos nutraukimo byloje, kreiptis į teismą su reikalavimu atskiroje byloje. Priešingu atveju, jei nutraukus santuoką ir teismui išsprendus dėl jos teisinių pasekmių kreditoriaus reikalavimas negali būti patenkinamas nekeičiant įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatyto sutuoktinių turto režimo, atsakomybės pagal turtinges prievolės formos ir apimties, kreditorius privalo kreiptis į teismą dėl proceso atnaujinimo santuokos nutraukimo byloje ir tik išimtiniais atvejais gali reikšti ieškinį teisme kitais įstatyme nustatytais pagrindais. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-58-218/2015

Daiktinė teisė

Dėl CK 4.197 straipsnio 6 dalies (2011 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr. XI-1842 redakcija) taikymo

Hipotekos kreditorius (kasatorius) kasaciniame skunde teigė, kad pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai, pripažinę svetimo turto hipotekos sandorį negaliojančiu dėl apgaulės, turėjo taikyti CK 4.197 straipsnio 6 dalį (2011 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr. XI-1842 redakcija) ir jam kaip sąžiningam kreditoriui palikti hipotekos teisę.

CK 4.197 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta išimtis, kada hipotekos teisė hipotekos kreditoriui išlieka net jeigu hipotekos sandoris pripažįstamas negaliojančiu. Ši teisės norma nustato hipotekos kreditoriaus, kaip daiktinės teisės turėtojo, teisės gynimo būdą, kai nugalinėjamas hipotekos sandoris. Tokia hipotekos kreditoriaus daiktinė teisė išlieka, kai tai nustatoma teismo sprendimu, kuriuo hipotekos sandoris pripažintas negaliojančiu. Iki 2012 m. liepos 1 d. galiojo CK 4.215 straipsnis, kuriame buvo nustatyta įkeitimo santykiuose įkaito turėtojui teisė išreikalauti daiktą pagal CK 4.95–4.97 straipsnius. Nuo 2012 m. liepos 1 d. šios įkeitimo teisės nuostatos įtvirtintos ir hipotekos teisiniuose santykiuose (CK 4.171 straipsnio 9 dalis, įstatymo nauja redakcija). Taigi įstatymų leidėjas suvienodino sąžiningų daiktinių teisių įgijėjų apsaugą tiek įkeitimo, tiek hipotekos teisiniuose santykiuose. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į panašių teisių apsaugos vienodinimo poreikį bei teismų praktikoje taikomą bendrą sąžiningų teisių įgijėjų gynimo principą privatinėje teisėje, vertino CK 4.197 straipsnio 6 dalį ne kaip naują materialųjį pagrindą hipotekos teisei išlikti, bet kaip patikslinantį ir papildantį jau esančius hipotekos galiojimo pagrindus. Kasacinis teismas pažymėjo, kad CK 4.197 straipsnio 6 dalis gali būti taikoma ir pripažįstant negaliojančiais hipotekos lakštus, išduotus iki 2012 m. liepos 1 d. Hipotekos kreditorius, prašydamas teismo palikti jam hipotekos teisę remiantis CK 4.197 straipsnio 6 dalimi, turi įrodyti, kad faktiškai nežinojo ir negalėjo žinoti hipotekos sandorio teisinių trūkumų, sudariusių pagrindą tokį sandorį pripažinti negaliojančiu, ir turi teisę prašyti teismo ginti jo, kaip sąžiningo kreditoriaus, interesus.

Svetimo daikto hipotekos atveju nuosavybes teise valdomą daiktą kreditoriui įkeičia kitas asmuo, ne skolininkas. Šio sandorio šalys yra kreditorius, skolininkas ir kitas asmuo. Hipotekos sandoris – daiktinės teisės atsiradimo sandoris, šio sandorio tikslas užtikrinti pagrindinę prievolę, todėl pagrindinės prievolės subjektai, elgdamiesi sąžiningai, privalo atskleisti šalutinės prievolės subjektui – įkaito davėjui – pagrindinės prievolės atsiradimo aplinkybes, prievolės turinį ir jos pasibaigimo pagrindus. Kasacinis teismas pažymėjo, kad šalių pareigos informuoti įkaito davėją apie pagrindinės prievolės atsiradimo aplinkybes nepanaikina ir tas faktas, kad sandorį tvirtina notaras. Atsižvelgdamas į tai, kad svetimo daikto hipotekos atveju kreditorius yra ginčijamo sandorio šalis, o ne trečiasis asmuo, ir vien dėl šios aplinkybės jam nereikėjo taikyti nei CK 1.91 straipsnio 7 dalies, nei CK 4.179 straipsnio 6 dalies, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-16-706/2015

Dėl svetimo turto hipotekos sandorio atlygintinumo ir su tuo susijusio hipotekos kreditoriaus sąžiningumo vertinimo pagal CK 6.66 straipsnio 2 dalį

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl svetimo turto hipotekos sandorio, kuriuo įkaito davėjas užtikrino svetimą (trečiojo asmens) prievolę, atlygintinumo. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai konstatavo, kad nesant duomenų apie įkaito davėjo gautą atlyginimą ar kitokią naudą iš skolininko (trečiojo asmens), kurio prievolė buvo užtikrinta svetimo turto hipoteka, ginčijamas hipotekos sandoris yra neatlygintinis.

Kasacinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, siekdama suvienodinti kasacinio teismo praktiką dėl svetimo turto hipotekos sandorio atlygintinumo, konstatavo, kad, vertinant svetimo turto hipotekos sandorio atlygintinumą, svarbu nustatyti šio sandorio teisinę prigimtį ir atsižvelgti į jo specifiką. Vertinant svetimo daikto hipotekos sandorio atlygintinumą, turi būti atsižvelgta į tai, kad hipotekos sandoris yra akcesorinė (šalutinė) prievolė, susijusi su pagrindine prievole (CK 4.170 straipsnio 1, 4 dalys, 4.174 straipsnis, 4.197 straipsnio 2 dalies 1 punktas). Šios prievolės akcesoriškumas pasireiškia per jos priklausomumą nuo pagrindinės prievolės sukūrimo, turinio ir pabaigos galiojimo. Atsižvelgiant į tai, kad santykis tarp įkaito davėjo ir hipotekos kreditoriaus nėra savarankiškas, o tik išvestinis, šio sandorio atlygintinumas negali būti vertinamas atskirai nuo pagrindinės prievolės. Jei skolininko (trečiojo asmens) pagrindinė prievolė (užtikrinta svetimo daikto hipoteka) kyla iš sandorio, kurio šalys turi priešpriešinių turtinio pobūdžio pareigų, tai reiškia, kad šis sandoris yra atlygintinis. Sudarius svetimo turto hipotekos sandorį, greta pagrindinių skolininko ir kreditoriaus teisinių santykių susiklosto nauji įkaito davėjo ir kreditoriaus daiktinio pobūdžio teisiniai santykiai, kurių vykdymas ir galiojimas priklauso nuo pagrindinės prievolės, taip pat susiklosto teisiniai santykiai tarp įkaito davėjo ir skolininko. CK 4.181 straipsnio 2 dalyje nustatyta atlygintinumo sąlyga yra reikšminga santykiui tarp skolininko ir įkaito davėjo tiek, kiek skolininkas ir įkaito davėjas gali susitarti dėl atlyginimo įkaito davėjui už prievolės vykdymo užtikrinimo suteikimą. Toks atlygintinumas nėra būtina svetimo daikto hipotekos savybė, taip pat jis nėra preziumuojamas.

Kasacinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, įvertinusi tai, kad pagrindinis sandoris (bylos atveju – kredito sutartis) yra atlygintinis, taip pat svetimo daikto hipotekos sandorio specifiką, sprendė, jog ginčijamas svetimo turto hipotekos sandoris CK 6.66 straipsnio 2 dalies aspektu yra atlygintinis. Kadangi ginčijamas hipotekos sandoris yra atlygintinis, tai, siekiant šį sandorį nuginkčyti *actio Pauliana* pagrindu, kaip vieną iš būtinųjų sandorio nuginkčijimo CK 6.66 straipsnio pagrindu sąlygų būtina nustatyti hipotekos kreditoriaus (kasatoriaus), kaip sandorio šalies, nesąžiningumą sudarant šį sandorį. Dėl šios priežasties kasacinis teismas, atsižvelgdamas į tai, kad apeliacinės instancijos teismas, padaręs nepagrįstą išvadą dėl ginčijamo hipotekos sandorio neatlygintinumo, hipotekos kreditoriaus sąžiningumo pagal CK 6.66 straipsnį nevertino, bylą perdavė apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo apeliacine tvarka.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-61-684/2015

Dėl įgyjamosios senaties instituto aiškinimo ir taikymo

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl nuosavybės teisių į sandėliukus pripažinimo įgyjamosios senaties pagrindu. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai tenkino pareiškimą dėl nuosavybės teisės įgijimo pagal įgyjamąją senatį fakto nustatymo.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad nors teismai iš esmės pareiškėjų reikalavimą tenkino tuo pagrindu, jog nuosavybės teisę į ginčo statinius jie įgijo įgyjamosios senaties būdu, tačiau taip pat šiuos statinius įvardijo kaip gyvenamojo namo priklausinius. Kasacinis teismas konstatavo, kad nuosavybės teisės įgijimas įgyjamąja senatimi ir nuosavybės teisės įgijimas į antraeilį daiktą, kaip į pagrindinio daikto priklausinį, nulemtas pagrindinio daikto likimo, yra skirtingi nuosavybės teisės įgijimo pagrindai, todėl pripažino, kad teismų išvados dėl nuosavybės teisės įgijimo į ginčo

sandėliukus yra tarpusavyje prieštaraujančios. Dėl to pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų procesinius sprendimus panaikino, o bylą perdavė iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-55-378/2015

Prievolių teisė

Dėl laidavimo pabaigos laiduotojui mirus (CK 6.87 straipsnio 2 dalis)

Apžvelgiamoje byloje ieškovas, skolininkui neįvykdžius laidavimu užtikrintos prievolės, kreipėsi į teismą, kad šią prievolę įvykdytų (sumokėtų skolą) laiduotojas. Laiduotojui mirus, patikslintu ieškiniu ieškovas prašė skolą priteisti iš laiduotojo turto paveldėtojos. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai sprendė, kad laidavimas nesibaigė dėl laiduotojo mirties, ir priteisė skolą iš laiduotojo turto paveldėtojos, nustatydami, kad priteistos skolos išieškojimo apimtis ribojama paveldėtu turto (turtas buvo pavadėtas pagal apyrašą).

Kasacinio teismo praktikoje yra pažymėta, kad laiduotojui neįvykdžius prievolės už skolininką kreditoriui, atsiranda nauji prievoliniai teisiniai santykiai – sutartinės civilinės atsakomybės teisiniai santykiai, kurie tęsiasi iki laiduotojas įvykdo prievolę už skolininką. Tai, be kita ko, reiškia, kad jei laiduotojas miršta po to, kai jo prievolė jau yra atsiradusi, t. y. kai skolininkas pažeidžia savo prievolę kreditoriui ir kreditorius įgyja reikalavimo teisę laiduotojui, tokia prievolė dėl laiduotojo mirties nesibaigia ir yra paveldima bendraisiais pagrindais. Kitaip tariant, CK 6.87 straipsnio 2 dalies nuostatos toms prievolėms, kurios atsirado laiduotojui esant gyvam, netaikomos, o mirus laiduotojui, laidavimas baigiasi tik „į ateitį“, t. y. laiduotojo įpėdiniai, priėmę palikimą, neprisiima pareigos atsakyti už prievolės, kurių skolininkas nevykdys ateityje.

Laiduotojo pareiga įvykdyti laidavimu užtikrintą prievolę atsiranda tada, kai skolininkas jos neįvykdo ar tai padaro netinkamai. Kasacinis teismas konstatavo, kad šioje byloje laiduotojo pareiga atsakyti kreditoriui buvo atsiradusi iki jo mirties ir kreditorius netgi jau buvo kreipęsis į teismą dėl skolos priteisimo, todėl laidavimas, kuris pasižymi asmeniniu pobūdžiu, jau buvo transformavęsis į civilinės atsakomybės teisinius santykius, kuriuose gali dalyvauti ne tik pats laiduotojas asmeniškai, bet ir kiti asmenys – jo įpėdiniai. Civilinė atsakomybė pagal CK 6.245 straipsnio 1 dalį – tai turtinė prievolė, o vadovaujantis CK 5.1 straipsnio 2 dalimi mirusio fizinio asmens turtinės prievolės yra paveldimos. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas žemesnių instancijų teismų procesinius sprendimus paliko nepakeistus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-29-248/2015

Sutarčių teisė

Dėl piniginių reikalavimų įskaitymo pagrindinės sutarties nesudarymo atveju

Ieškovas (pirkėjas) pateikė teismui prašymą priteisti sumokėtas sumas (avansą), kurias perdavė atsakovui (pardavėjui) pagal jų sudarytas sutartis už iš atsakovo ketinamą įsigyti turtą ateityje, nesudarius turto pagrindinės pirkimo-pardavimo sutarties. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai sprendė, kad nurodytos sutartys kvalifikuotinos viena preliminariąja sutartimi, o pagrindinė sutartis nebuvo sudaryta dėl ieškovo kaltės. Taip pat teismai pripažino pagrįstą atsakovo teisę į sutartyje numatytas netesybas ir įskaitė baudą į prašomą priteisti avansą.

Kasacinis teismas konstatavo, kad tuo atveju, kai preliminariosios sutarties šalis iš kitos šalies yra gavusi pinigų sumą prievolių įvykdymui užtikrinti ir pagrindinė sutartis nesudaroma dėl pinigų sumokėjusios šalies kaltės, teismas, šaliai atsikirtimų forma reiškiant teisę į netesybas, gali įskaityti priešpriešinius šalių reikalavimus nesant turinčios teisę į netesybas šalies byloje pareikšto

atskiro reikalavimo. Dėl nurodytų argumentų, kasacinis teismas sprendė, jog teismai turėjo teisinį pagrindą atlikti įskaitymą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-22-219/2015

Dėl privatizavimą viešo aukciono būdu vykdančio subjekto pareigos paskelbti teisingą informaciją apie parduodamą objektą ir CK 6.334 straipsnio 1 dalies 4 punkto taikymo

Ieškovas prašė priteisti iš atsakovų pradinį įnašą ir registracijos mokestį už dalyvavimą viešajame aukcione, privatizuojant Vilniaus miesto savivaldybei nuosavybės teise priklausantį UAB „Naujininkų ūkis“ akcijų paketą, nes privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartis nebuvo sudaryta dėl atsakovų kaltės. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino, o apeliacinės instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas, vertindamas nurodytus duomenis, sutinka su pirmosios instancijos teismo išvada, kad UAB „Naujininkų ūkis“ tikroji finansinė padėtis neatitiko informacijoje apie privatizuojamą objektą pateiktų duomenų. Dėl to asmenys, dalyvavę viešame aukcione, įvertinę skelbiamą informaciją, savo poreikius ir atitinkamai savo galimybes, negalėjo tinkamai suformuoti savo valios įsigyti akcijas, apsvarstyti ir pasiūlyti tinkamos kainos už privatizuojamas akcijas, nes faktiškai neturėjo realių duomenų apie parduodamą objektą. Kasacinio teismo vertinimu, savivaldybės administracija turėjo pareigą dar prieš organizuodama viešą aukcioną nustatyti realią įmonės finansinę padėtį ir ją paskelbti. Tačiau net ir sužinojusi, kad paskelbta informacija apie įmonę neatitinka tikrovės, savivaldybė neinformavo apie tai viešo aukciono dalyvių, toliau vykdė viešą aukcioną. Kasacinis teismas konstatavo, kad klaidingos informacijos apie bendrovę, kurios akcijos yra parduodamos viešo aukciono būdu, paskelbimas ir viešo aukciono tolesnis vykdymas, žinant, kad ta informacija neatitinka tikrovės, vertintini kaip nesąžiningi privatizavimą vykdančio subjekto veiksmai pirkėjo atžvilgiu.

Nei Privatizavimo įstatymas, nei Viešo aukciono nuostatai nereglamentuoja situacijos, kada privatizavimą vykdančias subjektas neatskleidžia ketinantiems dalyvauti viešame aukcione potencialiems pirkėjams teisingos informacijos, turinčios esminę reikšmę sutarčiai sudaryti; tokie veiksmai pagal privatizavimą reglamentuojančias teisės normas yra neleistini, todėl traktuotini kaip teisės aktų nuostatų pažeidimas (Privatizavimo įstatymo 8 straipsnio 1 dalis). Kasacinis teismas sprendė, kad, esant skelbtos informacijos apie parduodamą objektą ir realios jo padėties neatitiktai, ieškovas, kaip pirkėjas, įgijo teisę CK 6.334 straipsnio 1 dalies 4 punkto pagrindu reikalauti grąžinti jo sumokėtą kainą ir atsisakyti sutarties. Dėl nurodytų argumentų, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos nutartį ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-76-701/2015

Dėl laivo agento prievolės mokėti uosto rinkliavas pabaigos pagal šalių sudarytą sutartį

Tarp apžvelgiamos bylos šalių kilo ginčas, kada baigiasi ieškovo, kaip laivo agento, prievolė mokėti uosto rinkliavas už laivą atsakovui VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijai (toliau – Uosto direkcija) pagal šalių sudarytą sutartį dėl uosto rinkliavų mokėjimo. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai, be kita ko, tenkino ieškovo prašymą pripažinti jo prievolę mokėti atsakovui rinkliavas už minėtą laivą pasibaigusia nuo 2012 m. kovo 1 d. (ieškovo ir laivo savininko sudarytos agentavimo sutarties nutraukimo momento) bei konstatavo, kad nuo nurodytos datos ieškovas neturėjo pareigos mokėti uosto rinkliavas už šį laivą.

Kasacinis teismas nurodė, kad pagal teisės aktų, reglamentuojančių uosto rinkliavų mokėjimą, nuostatas, laivo agentas uosto rinkliavas moka tuo atveju, kai laivas naudojasi laivų agentavimo įmonių paslaugomis. Tuo atveju, kai laivas nesinaudoja laivų agentavimo paslaugomis, uosto rinkliavas moka laivo savininkas (valdytojas). Konkretaus laivo savininkas (valdytojas),

norėdamas, kad laivui būtų teikiamos laivų agentavimo paslaugos, sudaro laivų agentavimo sutartį su laivo agentu. Naudotis ar nesinaudoti laivų agento paslaugomis yra laivo savininko teisė, o ne pareiga. Pažymėtina, kad atsižvelgiant į tai, jog teisės aktai nenustato specialių taisyklių dėl prievolės teikti laivų agentavimo paslaugas (tarp jų ir mokėti uosto rinkliavas) pabaigos, šiai prievolei taikytini CK nustatyti prievolių pasibaigimo pagrindai (pvz., nutraukus sutartį abipusiu susitarimu ar vienašališkai, suėjus terminui, likvidavus laivo agentą ir pan.). Kasacinis teismas darė išvadą, kad esant susitarimui tarp laivo agento ir laivo savininko (valdytojo) dėl laivo agentavimo paslaugų, atsiranda laivo agento prievolė mokėti uosto rinkliavas už laivo savininką, o nesant tokio susitarimo, laivo agento prievolės mokėti uosto rinkliavas už laivo savininką neatsiranda ir tokiu atveju laivų savininkas (valdytojas) pats vykdo įstatymu jam nustatytą prievolę bei moka uosto rinkliavas Uosto direkcijai. Pasibaigus sutartiniais santykiams tarp laivo savininko (valdytojo) ir laivo agento, laikytina, kad pasibaigia ir laivo agento prievolė mokėti už laivo savininką uosto rinkliavas Uosto direkcijai. Priešingas aiškinimas, t. y. kad laivo agentas privalo mokėti uosto rinkliavas už konkretų laivą ir už tą laikotarpį, kai jis neteikė laivo agentavimo paslaugų šiam laivui, prieštarautų laivų savininkų prievolės mokėti uosto rinkliavas esmei, taip pat teisingumo, protingumo, sąžiningumo kriterijams. Kasacinio teismo vertinimu, bylą nagrinėję teismai pagrįstai atmetė atsakovo argumentus, kad agento prievolė mokėti uosto rinkliavas už laivo savininką atsakovui baigiasi tik tada, kai šis savo funkcijas perduoda kitai atestuotai laivų agentavimo įmonei, gavęs raštišką kitos atestuotos laivų agentavimo paslaugas teikiančios įmonės išsipareigojimą ir raštišką atsakovo sutikimą.

Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad pagal Klaipėdos valstybinio jūrų uosto įstatymo 12¹ straipsnio 4 dalyje įtvirtintą nuostatą, tuo atveju, kai yra nesumokėtos uosto rinkliavos ir baudos, laivas sužalojo ar sunaikino uosto infrastruktūrą ir (ar) suprastruktūrą, uosto kapitonas turi teisę neleisti laivui išplaukti iš uosto, iki bus sumokėtos uosto rinkliavos ar atlyginta padaryta žala arba iki minėtų prievolių įvykdymas bus užtikrintas Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais būdais. Šios įstatymo nuostatos užtikrina mokesčių už naudojimąsi uosto viešąja infrastruktūra bei uoste teikiamas viešąsias paslaugas (rinkliavų) surinkimą tais atvejais, kai sutartiniai santykiai tarp laivo agento ir laivo savininko (valdytojo) nutrūksta, ir laivo savininkas (valdytojas) netinkamai vykdo įstatymu jam nustatytą prievolę mokėti uosto rinkliavas už naudojimąsi uostu.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas žemesnių instancijų teismų procesinius sprendimus paliko nepakeistus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-28-421/2015

Dėl vekselio, neturinčio visų nustatytų rekvizitų ir pagal Įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymą neturinčio vekselio galios, teisinės reikšmės bei įrodinėjimo pareigos paskirstymo

Apžvelgiamoje byloje ieškovas prašė priteisti skolą pagal ginčo vekselį ir teigė, kad atsakovas savo ranka surašydamas vekselį iš esmės pripažino prievolę sumokėti 540 000 Lt palūkanų, o netinkamas vekselio įforminimas neatleidžia atsakovo nuo pareigos sumokėti nurodytas palūkanas, nes vekselis šiuo atveju laikytinas paprastu skolos rašteliu. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad dėl dokumento, kuris įvardijamas kaip paprastasis vekselis, bet neturi paprastojo vekselio galios, įrodomosios galios turi būti sprendžiama atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes (pvz., ar praleistas terminas pateikti vekselį apmokėti, ar nėra visų privalomų paprastojo vekselio rekvizitų ir kokių būtent, koks yra tokio dokumento turinys, kokiomis aplinkybėmis šis dokumentas buvo išrašytas, ar yra kitų įrodymų, patvirtinančių sandorį, kurio pagrindu buvo išduotas nurodytas dokumentas ir pan.). Kasacinis teismas pažymėjo, kad ne bet kuris paprastasis vekselis, kuris pagal Įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymą neturi paprastojo vekselio galios, laikytinas paskolos rašteliu, prilyginamu paskolos sutarčiai, o tik toks, kuris atitinka CK 6.871 straipsnio 3 dalies reikalavimus, t. y. turi būti vertinama: 1) ar toks

dokumentas gali būti laikomas paskolos gavėjo pasirašytu paskolos rašteliu (pvz., ar yra pasirašytas vekselį išrašiusio asmens, ar nurodyta pinigų suma ir pan.); 2) ar šio dokumento turinys patvirtina paskolos sutarties dalyko perdavimą paskolos gavėjui. Sprendžiant dėl antrosios sąlygos buvimo, t. y. ar dokumento, kuris įvardijamas kaip paprastasis vekselis, bet neturi paprastojo vekselio galios, turinys patvirtina paskolos sutarties dalyko perdavimą paskolos gavėjui, būtina vadovautis kasacinio teismo išaiškinimais šiuo klausimu (žr. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 31 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje V. M. v. L. B., bylos Nr. 3K-7-430/2013*). Apžvelgiamoje byloje teismai nustatė ir abi šalys pripažino, kad vekselyje nurodyta suma nebuvo perduota. Pagal CK 6.870 straipsnio 2 dalį tai reiškia, kad šalys nebuvo sudariusios paskolos sutarties dėl ginčo vekselyje nurodytos 540 000 Lt sumos. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovo pateiktas dokumentas, įvardytas kaip vekselis, negali būti vertinamas kaip paskolos raštelis, o vertintinas tik kaip rašytinis įrodymas, sprendžiant, ar egzistuoja ieškovo nurodomas sandoris, kurio pagrindu, anot ieškovo, buvo išrašytas šis dokumentas.

Kasacinis teismas konstatavo, kad tais atvejais, kai dokumentas, įvardytas kaip vekselis, pagal įstatymą neturi vekselio galios, tai aplinkybės, kokio sandorio pagrindu buvo išduotas nurodytas dokumentas ir kad skolininkas yra skolingas kreditoriui, turi įrodyti taip teigiantis kreditorius (šiuo atveju ieškovas). Atsižvelgdamas į tai, kad ieškovo pateiktas vekseliu įvardytas dokumentas, kurio turinys neatskleidžia jokios informacijos apie tai, kokio sandorio pagrindu jis buvo išrašytas, bei į šio dokumento sudarymo aplinkybes, kasacinis teismas sprendė, kad ieškovas neįrodė, jog šalys buvo susitarusios dėl 15 proc. palūkanų pagal ieškovo nurodytą paskolos sutartį mokėjimo. Dėl to kasacinis teismas žemesnių instancijų teismų procesinius sprendimus paliko nepakeistus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-52-313/2015

Dėl Transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punkto aiškinimo

Draudikas, sumokėjęs sugadintos transporto priemonės savininkui (trečiajam asmeniui) draudimo išmoką, pareiškė atgręžtinį reikalavimą atsakovui (draudėjui) dėl jo išmokėtos sumos atlyginimo Transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo (toliau – TPVCAPDĮ) 22 straipsnio 1 dalies 3 punkto pagrindu. Draudiko manymu, tokia teisė jam atsirado, nes žalos padarymo metu atsakovas vairavo transporto priemonę, kuriai nebuvo atlikta privaloma techninė apžiūra. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai ieškinį tenkino.

Kasaciniame teisme kilo teisės aiškinimo klausimas, ar transporto priemonės vairavimas neturint galiojančios privalomos techninės apžiūros patenka į Transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punkte apibrėžtą situaciją, kai žala padaroma „neturint teisėto pagrindo vairuoti transporto priemonę“. Atsakydamas į šį klausimą, kasacinis teismas pažymėjo, kad transporto priemonės vairavimu be galiojančios techninės apžiūros pažeidžiamos Kelių eismo taisyklių 238 punkto nuostatos ir už tai gali būti taikoma administracinė atsakomybė (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 123 straipsnis), tačiau ši aplinkybė *per se* nėra pakankama taikyti civilinę atsakomybę. Kasacinio teismo vertinimu, TPVCAPDĮ 22 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintos sąlygos, aiškinant jas pažodžiui, yra susijusios su transporto priemonę vairuojančio subjekto ypatumais: jis arba yra neteisėtas transporto priemonės valdytojas (pvz., transporto priemonę naudoja be jos savininko žinios ir (ar) sutikimo), arba neturi reikiamos kvalifikacijos tam tikros transporto priemonės naudojimui. Šioje normoje objekto (transporto priemonės) ypatumai nėra įvardijami. Kasacinis teismas pažymėjo, kad TPVCAPDĮ 22 straipsnyje įtvirtinti atvejai, kada draudikas gali reikalauti grąžinti sumokėtas išmokas, yra bendrosios taisyklės išimtys, t. y. TPVCAPDĮ 22 straipsnio normos yra *lex specialis*

CK 6.1015 straipsnio atžvilgiu, todėl joms plečiamasis aiškinimas yra netaikomas. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino žemesnių instancijų teismų procesinius sprendimus ir priėmė naują sprendimą – ieškinį atmesti.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-82-916/2015

Dėl prievolių, atsiradusių iš sutartinių santykių, susijusių su lizingo dalyku vykdymo

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl to, kuris subjektas – geležinkelio vagonų lizingo davėjas ar lizingo gavėjas – yra atsakingas už įsiskolinimą už suteiktas vagonų laikymo viešosios geležkelių infrastruktūros keliuose paslaugas. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino ir sprendė, kad lizingo davėjas privalo atlyginti ieškovui susidariusį įsiskolinimą, o apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė, nes sprendė, kad pareigą mokėti mokesčius už viešosios infrastruktūros keliuose stovinčius vagonus turi lizingo gavėjas, o ne lizingo davėjas.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad lizingo gavėjas, būdamas lizingo dalyko „ekonominiu“ savininku, savo nuožiūra sprendžia, kaip jo plėtojamame versle naudoti pagal lizingo sutartį gautą daiktą ir gauti iš to pelną, todėl būtent jam tenka daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika, jo išlaikymo bei remonto išlaidos, pareiga rūpintis daikto būkle (CK 6.571 straipsnio 1, 2, 4 dalys), atlyginti dėl lizingo sutarties dalyko naudojimo trečiųjų asmenų patirtą žalą (CK 6.572 straipsnio 4 dalis), jis atsakingas už prievolių, atsiradusių iš sutartinių santykių, susijusių su lizingo dalyko naudojimu, vykdymą, jam tenka jų nevykdymo padariniai. O lizingo davėjas išlieka turto savininku tik teisine prasme, t. y. lizingo davėjas, įvertinęs lizingo gavėjo mokumą ir galinčią kilti riziką, taip pat prognozuojamą gauti pelną iš lizingo santykių, suteikia lizingo gavėjui finansavimą, išlaikydamas lizingo dalyko teisinę nuosavybę savo dispozicijoje kaip užstatą, tačiau neprisiima su lizingo dalyku susijusių lizingo gavėjo finansinių prievolių. Taigi esant galiojančiai lizingo sutarčiai, atsakomybė už lizingo dalyko išlaikymą tenka lizingo gavėjui.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad bankroto bylos lizingo gavėjui iškėlimas nereiškia, kad lizingo gavėjas automatiškai atsisako lizingo dalyko valdymo, taip pat nereiškia ir automatiško lizingo sutarčių nutrūkimo, nes įmonei iškėlus bankroto bylą bankroto administratorius turi tam tikrą diskrecijos teisę apsispręsti, ar bankrutuojanti įmonė vykdys tam tikras anksčiau sudarytas savo sutartis (ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 4 punktas, 17 straipsnio 1 dalis). Kasacinis teismas pažymėjo, kad šioje byloje nenustatyta, jog lizingo gavėjas, iškilus jo mokumo problemoms, būtų atlikęs kokius nors veiksmus tam, kad nutrauktų vagonų laikymą viešosios geležkelių infrastruktūros keliuose (patrauktų juos į privačius privažiuojamuosius kelius ar siųstų su kroviniu), kad būtų informavęs lizingo davėją apie negalėjimą tinkamai įgyvendinti lizingo dalyko valdymo ir naudojimo teisių, o lizingo davėjas savo veiksmais (neveikimu) būtų sutrukdęs lizingo gavėjui perleisti lizingo dalyką tretiesiems asmenims ar nutraukti sutartį. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-73-686/2015

Civilinė atsakomybė

Dėl CK 6.249 straipsnio 1 dalies aiškinimo ir taikymo, sprendžiant dėl žalos atlyginimo, kai žala padaryta nesąžiningos konkurencijos veiksmais (perviliojant darbuotojus bei pasinaudojant komercine paslaptimi)

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl žalos dydžio, kai žala buvo padaryta nesąžiningos konkurencijos veiksmais, perviliojant darbuotojus bei pasinaudojant komercine paslaptimi, nustatymo. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas tenkino (priteisė ieškovui iš atsakovo negautas pajamas).

Kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad Konkurencijos įstatymo 16 straipsnio 4 dalies (nuo 2012 m. kovo 22 d. Konkurencijos įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XI-1937 įsigaliojimo 2012 m. gegužės 1 d. – 15 straipsnio 4 dalis) nuostata, kurioje įtvirtintas įpareigojimas asmenims neatskleisti įmonės komercinės paslapties ir jos nenaudoti nepraėjus vieneriems metams nuo darbo ar kitokių sutartinių santykių pasibaigimo, jeigu įstatymuose ar sutartyje nenumatyta kitaip, savaime nereiškia, jog laikotarpis, už kurį gali būti priteistas žalos atlyginimas, nustačius civilinės atsakomybės sąlygas, yra ribojamas vieneriais metais. Nurodytoje normoje įtvirtinta tam tikrų subjektų pareiga atitinkamą laikotarpį neatskleisti įmonės komercinės paslapties ir jos nenaudoti, t. y. susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų. Tokios pareigos pažeidimas reiškia neteisėtą veiksmą, kaip vieną iš civilinės atsakomybės sąlygų (CK 6.246 straipsnis). Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad, aiškinant ir taikant CK 6.249 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą nuostatą, negautomis pajamomis, kaip nuostoliais, yra laikomas būtent grynas pelnas, kuris būtų gautas, jeigu nebūtų neteisėtų veiksmų, ir kuris turi būti įrodomas pagal procesiniame įstatyme įtvirtintas taisykles (CPK 178, 185 straipsniai). Ši taisyklė taikytina ir sprendžiant dėl žalos, padarytos nesąžiningos konkurencijos veiksmais (perviliojant darbuotojus bei pasinaudojant komercine paslaptimi), atlyginimo. Apeliacinės instancijos teismui nustačius visas kitas sąlygas atsakovų civilinei atsakomybei kilti, teismas ieškovo patirtos žalos dydį turėjo nustatyti vadovaudamasis būtent grynojo pelno kriterijumi, bet ne visomis (tikėtinomis) pajamomis, kurias ieškovas (galbūt) būtų gavęs, jeigu minėtos sutartys nebūtų nutrauktos su ieškovu ir sudarytos su atsakovu. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-24-421/2015

Viešieji pirkimai

Dėl materialiujų teisės normų dėl perkančiųjų organizacijų veiksmų peržiūros procedūros bei reikalavimų, kurių perkančiosios organizacijos privalo laikytis, kai naudojasi savo teise sujungti į vieną kelis pirkimo objektus, aiškinimo ir taikymo

Apžvelgiamoje byloje pagrindinis šalių ginčo elementas – pirkimo objektų – Signalizacijos ir eismo valdymo (ir kontrolės) sistemų (toliau – EVKS) išplėtimo darbai bei antrojo geležinkelio kelio statyba ir geležinkelio stočių rekonstrukcija – sujungimo į vieną teisėtumas. Taip pat bylos šalys nesutarė, ar ieškovas (toliau – tiekėjas) pateikdamas pretenziją dėl ginčo viešojo pirkimo atviro konkurso (toliau – Konkursas) sąlygų neteisėtumo praleido terminą. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai pripažino, kad terminas pateikti pretenzijai praleistas ir perkančioji organizacija pagrįstai jos nenagrinėjo, tačiau iš esmės sprendė dėl galimybės sujungti į vieną pirkimo objektus, konstatuodami, jog perkančioji organizacija, sujungdama atskirus objektus į vieną, savo diskrecijos ribų neperžengė.

CPK 423² straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, jog kai įstatymų nustatytais pagrindais atsisakoma nagrinėti tiekėjo kreipimąsi, pareikštą išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarka, tiekėjas gali kreiptis į teismą pareikšdamas ieškinį dėl ginčo esmės ir nurodyti priežastis, dėl kurių jis nesutinka su priimtu sprendimu atsisakyti nagrinėti jo kreipimąsi; teismas, pripažinęs, kad ieškovo nurodyti argumentai yra pagrįsti, nagrinėja bylą iš esmės. Kasacinis teismas išaiškino, kad tais atvejais, kai byloje nustatoma, jog perkančioji organizacija atsisakė nagrinėti tiekėjo pretenziją, šie jos veiksmai atlikti laikantis įstatymų reikalavimų, o ieškovo pateiktos priežastys, dėl kurių jis nesutinka su tokiu jos sprendimu, nepagrįstos ir nepakankamos pateisinti termino praleidimą, teismai privalo spręsti dėl ieškovo veiksmų, kuriais nesilaikyta išankstinės ginčų sprendimų ne teisme tvarkos, padarinių taikymo (CPK 293 straipsnio 2 punktą), išskyrus atvejus, kai nustatomas pagrindas dėl ieškovo iškeltų reikalavimų ar kitų šalių teisinių santykių aspektų spręsti *ex officio*.

Pažymėtina, kad nepaisant to, jog pasikeitė Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) nuostatos dėl pretenzijos terminų skaičiavimo tvarkos – jų pradžia pagal įstatymą siejama ne su sužinojimo, kaip buvo įtvirtinta anksčiau, o perkančiosios organizacijos sprendimo išviešinimo momentu, – tačiau sužinojimo ar turėjimo sužinoti apie perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą (o ne sprendimo išviešinimo) kriterijus išlieka aktualūs ir taikant dabartinės redakcijos VPI 94 straipsnio nuostatas. Kasacinis teismas darė išvadą, kad informacijos, kuri svarbi tiekėjui dalyvavimo pirkime ir pasiūlymo pateikimo aspektais, nepateikimas – prielaida teismui savo iniciatyva ar ieškovo reikalavimu spręsti, jog pretenzijos, kuria kvestionuojamas pirkimo sąlygų teisėtumas, terminai nebuvo praleisti, nes jie, *inter alia*, siejami su tiekėjo sužinojimo momentu.

Kasatorius (tiekėjas) teigė, kad perkančioji organizacija, sujungdama atskirus pirkimo objektus į vieną, suvaržė tiekėjų konkurenciją, nes dalyvavimas Konkurse priklausė nuo susitarimo su konkrečia įmone, kuri viena turi teisę atlikti EVKS rangos darbus, nors jie sudarė tik apie 20 proc. visų perkamų darbų. Kasacinis teismas pažymėjo, kad galimų tiekėjų skaičius konkurse (ar tai būtų vienas, ar keliolika) neturi lemiamos reikšmės nustatant neteisėtą konkurencijos iškraipymą, nes atskirų pirkimo objektų sujungimas į vieną *per se* tiekėjų varžymąsi riboja. Vis dėlto tai *per se* nereiškia, kad dėl tokios aplinkybės teismai neturėtų apskritai spręsti, nes tai – vienas iš pirkimo objektų sujungimo į vieną teisėtumo vertinimo pagrindų (nors ir ne lemiamų). Kasacinis teismas nurodė, kad kelių pirkimo objektų sujungimo į vieną teisėtumo vertinimas pirmiausia priklauso nuo to, ar toks perkančiosios organizacijos sprendimas pagrįstas svarbiomis priežastimis (pagrindų pobūdžio vertinimas) ir ar šis sprendimas vienintelis galimas ir būtinas, negalimas pasiekti kitomis, mažiau varžančiomis priemonėmis (proporcingumas). Atsižvelgiant į tai, tik svarbių priežasčių nustatymas *per se* nepateisina pirkimo objektų sujungimo į vieną. Pažymėtina, kad viešojo intereso apsauga – ne besąlygiškai, o viena iš galimų perkančiosios organizacijos teisėtus veiksmus pagrindžiančių aplinkybių, vertintina pagal visus byloje surinktus duomenis. Kitos priežastys, *a fortiori* sklandus projekto įgyvendinimas, atsakomybės paskirstymo tarp skirtingų rangovų problematiškumas, pirmiausia susijusios su organizacinėmis aplinkybėmis, kurios nėra nei išimtinės, nei savaime pateisinančios savo pobūdžiu skirtingų objektų sujungimą didelės vertės pirkime, be to, nepaneigtos teisinės ir administracinės galimybės organizuoti dviejų (pagal atskirus pirkimus ar jų dalis) skirtingų rangovų – konkursų laimėtojų – bendrą darbą. Atsižvelgdamas į nurodytus argumentus, kasacinis teismas konstatavo, kad ginčo Konkurso sąlygomis ir tuo, jog nepateikė aiškaus ir įtikinamo pagrindimo naudotis išimtinė teise sujungti kelis pirkimo objektus į vieną, perkančioji organizacija pažeidė viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo ir proporcingumo principus (VPI 3 straipsnio 1 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-84-248/2015

Dėl perkančiosios organizacijos veiksmų vertinant tiekėjo kvalifikacijos atitiktį viešojo pirkimo atviro konkurso sąlygoms pagal Europos sutarties dėl pavojingųjų krovinių tarptautinio vežimo keliais nuostatas

Apžvelgiamoje byloje iš esmės kilo ginčas dėl to, ar sertifikatas, nustatytas Europos sutartyje dėl pavojingųjų krovinių tarptautinio vežimo keliais (toliau – ADR), yra būtinas transporto priemonėms, vežančioms buityje susidarančias pavojingasias atliekas. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai, be kita ko, sprendė, kad ADR sertifikatas transporto priemonėms, vežančioms buityje susidariusias pavojingasias atliekas, yra privalomas.

Kasacinis teismas išaiškino, kad pavojingųjų krovinių vežimo teisės normos, *inter alia*, dėl transporto priemonių sertifikavimo, taikytinos ne bet kokių atveju, o tada, kai aplinkai ir žmonėms pavojingųjų objektų vežimo santykiai patenka į tarptautinės teisės, šiuo atveju ADR, reguliavimo sritį. Tokie atvejai pirmiausia apibrėžti ADR, o ne nacionalinės teisės nuostatose. Kasacinis teismas, be to, atkreipė dėmesį į nacionalinės teisės aktuose ir ADR vartojamas sąvokas ir tokio vartojimo reikšmę: pavyzdžiui, ATĮ nuostatose vartojama sąvoka „pavojingosios atliekos“ arba ginčo

Konkursui aktualesnė – „buityje susidarančios pavojingosios atliekos“, o ADR tokių sąvokų paprastai neįtvirtinta, nes šioje tarptautinėje sutartyje iš esmės vartojama pavojingųjų krovinių sąvoka. Dėl to darytina išvada, kad atitinkamų ADR nuostatų negalima aiškinti atsižvelgiant į nacionalinės teisės aktus, kuriose vartojama kita sąvoka. Pažymėtina, kad dėl šių sąvokų („pavojingosios atliekos“ ir „pavojingieji kroviniai“) nesutapties vienais atvejais tas pats objektas bus kvalifikuotinas ir kaip pavojingoji atlieka, ir kaip pavojingasis krovinys, o kitais – tik kaip vienas iš jų.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad ADR taikymas subordinuotas dviejų sąlygų: ar atitinkamas krovinys kvalifikuotinas kaip pavojingasis ir būtent koks (kokia klasifikacija jam suteikta) bei ar tokiam kroviniai vežti taikytinos nuostatos, leidžiančios visiškai ar iš dalies nukrypti nuo ADR taikymo (išimties taikymo sąlyga). Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad transporto priemonių, vežančių tam tikrus pavojinguosius krovinius, patvirtinimo sertifikatas reikalingas tik ADR 9.1.2 skirsnyje nurodytoms transporto priemonėms (iš principo tai atvejai, kai vežamos 1 klasės sprogstamosios medžiagos ar gaminiai arba pavojingieji kroviniai, vežami įvairių tipų cisternose). Kitoms nei minėtoms transporto priemonėms sertifikatas nėra privalomas (neišduodamas). Kasacinis teismas sprendė, kad buitijoje susidarančios pavojingosios atliekos (padangos, dažų pakuotės, elektronikos priemonės ir pan.) dėl jų savybių ir pobūdžio iš esmės nevežtinis pirmiau nurodytų kategorijų transporto priemonėmis. Be to, tas pats pavojingasis krovinys gali būti vežamas įvairiais būdais (pvz., keliais reisais mažesnės talpos transporto priemone, krovinius vežti pakuotėse ar suverstinais, tepalų statinę vežti necisternine transporto priemone ir pan.), kuriuos riboja atitinkamo krovinio savybės ir fizinis būvis (pvz., dujų neįmanoma vežti kaip pakuočių).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-60-378/2015

Civilinio proceso teisė

Dėl CPK normų (CPK 763 straipsnis, 771 straipsnio 1 dalis), reglamentuojančių vykdymo procesą, aiškinimo ir taikymo, kai teismo sprendimu atsakovui uždrausta naudoti tam tikrą žymenį ir jis įpareigotas pakeisti juridinio asmens pavadinimą, ir teismo sprendimo (ne)įvykdymo

Apžvelgiamoje byloje kilo klausimas, ar skolininkas įvykdė teismo sprendimą, kuriuo jis buvo įpareigotas atlikti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ir lėšų perdavimu. Įsiteisėjusiu teismo sprendimu buvo uždrausta UAB „Astra-wam“ pavadinime naudoti žymenį „Astra“, tapatų AB mašinų gamyklos „Astra“ pavadinime esančiam žymeniui „Astra“, ir ji buvo įpareigota pakeisti savo juridinio asmens pavadinimą UAB „Astra-wam“ į bet kokią kitą pavadinimą, neturintį jokių klaidinamai panašių savybių su AB mašinų gamykla „Astra“ pavadinime esančiu žymeniu „Astra“. Byloje nustatyta, kad įmonės UAB „Astra-wam“ pavadinimas buvo pakeistas į UAB „Jaastra-wam“. Įvertinęs šią faktinę situaciją bei vadovaudamasis CPK 771 straipsnio 1 dalimi, antstolis surašė Sprendimą, įpareigojančią skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą. Skolininkas skundė antstolio veiksmus ir prašė panaikinti nurodytą aktą, nes, jo manymu, minėtas teismo sprendimas buvo įvykdytas.

Kasacinis teismas išaiškino, kad tokiu atveju, kai šalių ginčas dėl antstolio veiksmų teisėtumo yra perduodamas nagrinėti teismui, teisme turi būti iš esmės iširtos ir teisiškai įvertintos aplinkybės, dėl kurių kilo ginčas, pvz., koks teismo sprendimo draudimo ar įpareigojimo turinys, o prireikus – teismo sprendimas aiškinamas sprendžiant ginčą, ar pažeistas teismo sprendimu nustatytas draudimas, ar įvykdytas įpareigojimas, ar atlikta registracija ar kiti veiksmai pagal teismo sprendimo reikalavimus. Šių klausimų sprendimas priklauso teismo kompetencijai, nes teismas sprendžia ginčus ir neturi teisinio pagrindo palikti ginčą neišnagrinėtą ar kitu būdu nusišalinti nuo teisingumo vykdymo. Kasacinis teismas pažymėjo, kad teismo sprendimas priimtas ginče dėl žymens naudojimo kaip atskiro žodžio. Tai reiškia, kad šio sprendimo dalis neleidžia pavadinime naudoti žymens, susidedančio iš tam tikro skaičiaus tam tikra seka einančių raidinių dėmenų

visumos kaip atskiro žodžio, uždrausto naudoti teismo sprendimu. Sprendžiant, ar teismo sprendimas yra įvykdytas, į tai reikia atsižvelgti, taip pat įvertinti, ar po pavadinimo pakeitimo jis yra klaidinamai panašus. Kasacinis teismas nurodė, kad naujame juridinio asmens pavadinime neliko atskiro žodinio žymens „astra“, tačiau yra dėmenų „Jaastra“ ir „wam“ junginys. Juridinio asmens pavadinimo panašumui gali turėti įtakos tų pačių žodžių vartojimas pavadinime. Bendrąja prasme tai būtų panašumas, nes tų pačių elementų vartojimas yra viena iš panašumo apraiškų. Tačiau žymens „astra“, kaip vienos iš juridinio asmens pavadinimo sudėtinių dalių, pavartojimas savaime nereiškia, kad juridinio asmens pavadinimas yra klaidinamai panašus. Jeigu, be sudėtinių pavadinimo dalių, yra daugiau pavadinimo elementų, tai turi būti įvertinta pavadinimo visuma, o ne atskirų elementų panašumas ar sutapimas. Juridinio asmens pavadinimo tam tikri panašumo elementai gali išlikti, tačiau visas pavadinimas neturi būti klaidinamai panašus. Kasacinio teismo vertinimu, pakeistas juridinio asmens pavadinime vartojamas žodinis žymuo „astra“ kartu su kitais raidžių junginiais sudarant naują žodį „Jaastra“, laikytinas turinčiu tam tikrą panašumą, tačiau nėra klaidinamai panašus. Dėl to kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai padarė išvadą, jog teismo sprendimas, kuriuo skolininkas buvo įpareigotas atlikti tam tikrus veiksmus, yra įvykdytas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-5-695/2015

Dėl išieškojimo iš turto, iš dalies įgyto už lėšas, gautas kaip ES parama

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl CPK 668 straipsnio 3 dalies aiškinimo ir taikymo, t. y., ar šioje teisės normoje nustatytas draudimas nukreipti išieškojimą remiamo projekto vykdymo laikotarpiu taikomas ne tik lėšoms, gautoms ES projektui vykdyti, bet ir už šias lėšas įgytam turtui. Pirmosios instancijos teismas sprendė, kad vykdant išieškojimą iš turto, įgyto už minėtas lėšas, CPK 668 straipsnio 3 dalyje nustatytas draudimas netaikytinas. Apeliacinės instancijos teismas sprendė priešingai.

Kasacinio teismo vertinimu, įstatyme *expressis verbis* nesant nustatyto draudimo nukreipti išieškojimą į turtą, įgytą už ES lėšas, atsižvelgiant į šalių interesų pusiausvyrą, pagrindo plečiamai aiškinti CPK 668 straipsnio 3 dalį, šią normą taikant ne tik lėšoms, bet ir už jas įgytam turtui, nėra. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad nei 2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos Reglamente (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (toliau – EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai, nei Europos Komisijos reglamente (EB) Nr. 1974/2006, nustatančiame išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl EŽŪFKP paramos kaimo plėtrai taikymo taisykles, *expressis verbis* nėra nustatyta ribojimų, draudžiančių išieškojimą iš turto, kuris buvo įsigytas iš dalies panaudojus ES lėšas. Byloje nustatyta, kad turto (traktoriaus) įsigijimas buvo finansuotas kelių kreditorių lėšomis: dalis lėšų skirta iš ES skirtų lėšų, kitą dalį suteikė privatus finansuotojas, kuriam šis turtas buvo įkeistas. Kasacinis teismas, atsižvelgdamas į tai, kad įstatyme (CPK 668 straipsnio 3 dalis) neįtvirtintas draudimas nukreipti išieškojimą į turtą, įgytą už ES lėšas, bei į tai, kad byloje nėra duomenų, jog draudimas perleisti ar suvaržyti turtą būtų įtvirtintas paramos gavėjo sutartyje su Nacionaline mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Agentūra), taip pat įvertindamas Agentūros sutikimą dėl turto įkeitimo trečiojo asmens naudai, sprendė, kad apeliacinės instancijos teismo nutartis naikintina ir paliktina galioti pirmosios instancijos teismo nutartis.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-21-915/2015

Dėl teismo sprendimo, kuriuo nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutartis pripažinta negaliojančia ir taikyta restitucija, vykdymo ypatumų ir baudos už sprendimo nevykdymą skyrimo pagal CPK 616 straipsnį

Apžvelgiamoje byloje antstolė kreipėsi į teismą su pareiškimu dėl baudos skyrimo už antstolės reikalavimo – tinkamai vykdyti teismo sprendimą, kuriuo skolininkai įpareigoti grąžinti išieškotojai atitinkamas dalis nekilnojamojo turto (žemės sklypo ir nebaigto statyti gyvenamojo namo), – nevykdymą. Pirmosios ir apeliacinės instancių teismai antstolės pareiškimą tenkino.

Šioje byloje nustatyta, kad minėto nekilnojamojo turto nuosavybės teisės nekilnojamojo turto registre po teismo sprendimo dėl pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančia įsiteisėjimo įregistruotos išieškotojos vardu, tačiau skolininkai perduotinoje namo dalyje paliko jiems priklausančius baldus. Kasacinis teismas konstatavo, kad teismo sprendimas, kuriuo skolininkai įpareigoti perduoti nekilnojamąjį turtą išieškotojos nuosavybėn, bus laikomas tinkamai įvykdytu, kai turto savininkas galės laisvai įgyvendinti įstatyme – CK 4.37 straipsnyje – įtvirtintas nuosavybės teises. Šiam tikslui pasiekti nėra būtinas teismo sprendimas dėl skolininkų daiktų išskeldinimo. Kasacinis teismas pažymėjo, kad bylos specifiška yra ta, jog vykdomas sprendimas, kuriuo nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutartis pripažinta negaliojanti, taikyta restitucija natūra ir sutarties šalys įpareigtos grąžinti tai, ką yra gavusios pagal sutartį. CK 6.398 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pardavėjo prievolė perduoti nekilnojamąjį daiktą laikoma įvykdyta nuo daikto perdavimo pirkėjui ir atitinkamo dokumento apie jo perdavimą pasirašymo. Perduodant nekilnojamąjį daiktą, nepakanka vien įforminti perdavimą daikto priėmimo–perdavimo aktu, o vadovaujantis CK 4.27 straipsnio 1 dalimi ir CK 6.317 straipsnio 4 dalimi būtina pašalinti ir to daikto valdymo teisės kliūtis. Tokios pačios nuostatos turėtų būti taikomos ir nekilnojamojo turto sutartį teismo sprendimu pripažinus negaliojančia bei taikant restituciją natūra, t. y. grąžinant turtą pardavėjui. Kasacinis teismas sprendė, kad skolininkai teismo sprendimą įvykdė tik iš dalies (perdavė raktus, bet namo dalyje liko jų kilnojamasis turtas – baldai), nes išieškotoja neturi galimybės netrukdomai naudotis savo nuosavybe visa apimtimi. Kasacinis teismas pripažino, kad apeliacinės instancijos teismas, konstatavęs, jog skolininkai nevykdo antstolio įpareigojimo įvykdyti teismo sprendimą, pagrįstai sprendė, kad šie skolininkų veiksmai yra neteisėti ir jiems skirtinos baudos vadovaujantis CPK 585 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatomis.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-107-687/2015

Dėl elektroninių varžytynių pabaigos

Apžvelgiamoje byloje kilo aktualus teisės normų, reglamentuojančių elektroninių varžytynių pabaigą, taikymo ir aiškinimo klausimas, kuris svarbus nustatant elektroninių varžytynių laimėtoją. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad elektroninių varžytynių pabaigos laikas apibrėžiamas valandomis, minutėmis ir sekundėmis, o į milisekundes neturi būti atsižvelgiama. Apeliacinės instancijos teismas sprendė priešingai.

Kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas, vertindamas pareiškėjos kainos pateikimo laiką ir jos tinkamumą, be pagrindo taikė praplėstą iki milisekundžių laiko formatą, nenustatytą elektronines varžytynes reglamentuojančiuose teisės aktuose, todėl netinkamai aiškino ir taikė CPK 713 straipsnio 3 dalies ir Sprendimų vykdymo instrukcijos (teisingumo ministro 2012 m. gruodžio 12 d. įsakymo Nr. IR-321 redakcija) 96 punkto nuostatas. Šiuo aspektu, nusprendžiant dėl elektroninių varžytynių pabaigos ir atitinkamai dėl varžytynių rezultato, pagrįstomis tinkamu minėtų elektronines varžytynes reglamentuojančių teisės aktų, galiojusių varžytynių organizavimo metu, aiškinimu ir taikymu pripažintinos pirmosios instancijos teismo išvados. Elektroninių varžytynių sistemos tvarkytojo (VĮ Registrų centro) pateikiamas milisekundžių fiksavimas negali būti absoliutinas konkrečiu atveju priimant sprendimą dėl elektroninėse varžytynėse didžiausią kainą pasiūliusio dalyvio ir varžytynių laimėtojo. Tai, kad įstatymo įtvirtinta, jog varžytynės baigiasi ne iki 15:00:00 val., bet 15:00:00 val., teikia pagrindą daryti išvadą, kad iki 15:00:01 val. pateiktas pasiūlymas, ką nagrinėjamos bylos atveju padarė pareiškėja, laikytinas pateiktu laiku. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas

panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį, palikdamas galioti pirmosios instancijos teismo nutartį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119-684/2015

Darbo teisė

Dėl individualaus darbo ginčo nagrinėjimo darbo ginčų komisijoje ir teisme tvarkos

Apžvelgiamoje byloje ieškovas (darbdavys) kreipėsi į teismą su ieškiniu, prašydamas panaikinti darbo ginčų komisijos sprendimo dalį, kuria nuspręsta išieškoti iš ieškovo atsakovui dienpinigius. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai ieškinį tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad DK 296 straipsnyje nustatyta, kad tuo atveju, jeigu ginčo šalys nesutinka su darbo ginčų komisijos sprendimu, jos per mėnesį nuo darbo ginčų komisijos sprendimo priėmimo dienos gali pareikšti ieškinį apylinkės teisme, vadovaudamosi Civilinio proceso kodekso nuostatomis. Taigi iš šio straipsnio (naujo reglamentavimo) turinio matyti, kad darbo ginčo nagrinėjimą teisme gali inicijuoti abi darbo ginčo šalys ir ginčas nagrinėjamas vadovaujantis Civilinio proceso kodekso nuostatomis pagal suinteresuotos šalies pateiktą ieškinį. Kasacinis teismas pažymėjo, kad byla teisme nagrinėjama iš esmės, teismas nėra saistomas sprendimo, kuris buvo priimtas darbo ginčų komisijos posėdyje. CPK 182 straipsnyje nenustatyta Darbo ginčų komisijos sprendimo prejudicinė, ar didesnė įrodomoji galia. Darbo ginčo nagrinėjimas teisme vyksta pagal CPK nuostatas, o byloje pateikti įrodymai vertinami CPK 185 straipsnyje nustatyta tvarka. Nors DK 294 straipsnyje nustatyta, kad darbo ginčų komisijos sprendimas turi būti teisėtas ir pagrįstas, priimamas vadovaujantis posėdyje ištirtais įrodymais, kurie turi būti įvertinami, tačiau teismas nėra saistomas darbo ginčų komisijos išvadų.

Kasacinis teismas sutiko su bylą nagrinėjusių teismų išvada, kad įstatyme nėra nurodyta, kad dienpinigių ir darbo užmokesčio sumos negali būti sumokėtos vienu pavedimu, ir pažymėjo, kad nenurodžius atskirai sumokėtos dienpinigių dalies, nėra teisinio pagrindo išvadai, jog darbuotojui buvo išmokėtas tik darbo užmokestis. Kasacinis teismas sprendė, kad neturi pagrindo nesutikti su teismų išvada, kad iš visų pateiktų įrodymų, taip pat ir atliktų mokėjimų analizės išplaukia, jog darbuotojui buvo mokėtas jam faktiškai priklausęs darbo užmokestis ir dienpinigiai. Dėl to kasacinis teismas žemesnių instancijų teismų procesinius sprendimus paliko nepakeistus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-120-687/2015